

800 LET VĚKU KRÁLOVSKÉMU MĚSTU SLUŠÍ, ANEB CO MU PŘINESLY JEHO DLOUHÉ DĚJINY.

K OBSÁHLÉ KOLEKTIVNÍ MONOGRAFII UNIČOV: HISTORIE MORAVSKÉHO MĚSTA

RICHARD MAHEL

U příležitosti 800. výročí založení moravského města Uničova byla nákladem města v roce 2013 vydána obsáhlá kolektivní monografie¹ mapující dlouhé dějiny této obce a přilehlých regionů. Celý projekt inicioval jeden z autorů publikace, bývalý starosta Uničova (2010–2016) a v současnosti náměstek olomouckého hejtmána Mgr. Dalibor Horák.² Široký autorský kolektiv v čele s doc. Dr. Karlem Konečným, CSc.,³ se postupně věnuje dějinám obce od nejstarších dob až po současnost, a to nejen optikou historiografie, opírající se především o komentované politické dějiny, ale také dalších příbuzných oborů. Svým způsobem navazuje na průkopnickou práci Johana Nepomuka Eugla⁴ z roku 1832 a první systematickou syntézu k dějinám obce od Johanna Kuxe z roku 1923,⁵ připravenou k sedmistému výročí vydání listiny krále Přemysla Otakara I. (1213), potvrzující existenci obce,

---

1 Konečný, Karel a kol.: Uničov. Historie moravského města. Uničov 2013, 691 s.

2 Viz tamtéž, s. 685.

3 Jedná se o celkem 18 autorů: zpravidla fakultní pracovníky Univerzity Palackého v Olomouci, olomoucké pobočky Zemského archivu v Opavě – Státního okresního archivu v Olomouci, Vlastivědného muzea v Olomouci, Národního památkového ústavu v Olomouci či Městského úřadu Uničov.

4 Eugl, Johann Nepomuk: Geschichte der königlichen Stadt Mährisch Neustadt. Olmütz 1832, 246 s.

5 Kux, Johann: Geschichte der königl. Stadt Mährisch-Neustadt. Zu deren 700-Jahr-Feier der Verleihung deutschen Rechtes. Uničov 1923, 317 s.

především však na mnohem mladší publikace z let 2000 a 2008.⁶ Cílem komentované publikace, která vznikala tři roky, bylo přehledné a komplexní podání dějin obce široké čtenářské veřejnosti. Jak zdůrazňují autoři, „záměrem tvůrců nové syntézy historie města Uničova bylo prozkoumat všechny dosud známé a přístupné prameny a na základě jejich studia a zhodnocení vytvořit plastický obraz života tohoto města ve všech historických obdobích a možných aspektech“.⁷ Autoři jednotlivých částí zvolili k zpracování historické látky různé badatelské přístupy a postupy. Tomu také odpovídá zvolená struktura, členění a především informační obsah jednotlivých kapitol. Rozdílný způsob i hloubka podávaných informací, vedoucí k pochopitelné informační nevyváženosti, přesto neovlivnila výslednou kvalitu textu, ani nezpochybnila zvolená interpretační hlediska. Zpracování se poněkud vymyká jen poslední výkladová kapitola, mapující současnost města Uničova a vývoj obce po sametové revoluci. Autoři přiznávají, že ji pojali spíše jako „výčet událostí v Uničově především z pohledu práce městského zastupitelstva,“ čímž se výklad posunul do podoby „detailní kroniky uvedených let“, postrádající interpretační zhodnocení.⁸

Formální členění textu odpovídá úzu odborných publikací, současně však respektuje přehledné a populárně vědné uchopení tématu, kvůli atraktivitě pro širokou čtenářskou obec, již je především určena. Text na jedné straně pracuje s řadou odborných výrazů a pojmů, se zavedenou historiografickou a archeologickou periodizací dějin a přináší srovnání různých teorií i odborných přístupů,⁹ včetně odkazů na další informace a použité zdroje v poznámkách pod čarou, které současně plní funkci slovníku méně známých pojmů nebo vysvětlivek, na straně druhé obsahuje řadu doplňujících zajímavostí i kuriozit. Publikace nepostrádá, což jí je jistě ke cti, značné množství doprovodných ilustrací, náčrtů, tabulek, grafů, kvalitní reproduk-

---

6 Langer, Aleš a kol.: Tak krásný je Uničov. Uničov 2002, 123 s.; Kaňák, Bohdan – Pališek, Oldřich: Uničov v zrcadle středověkých listin. Uničov 2008, 48 s.

7 Konečný, K. a kol.: Uničov. Historie moravského města, s. 9.

8 Tamtéž, s. 9. – Informačními zdroji je v tomto případě převážně regionální tisk (zejména Uničovský zpravodaj) a zápisy z jednání rady a zastupitelstva města Uničova.

9 Typicky například při charakteristice listiny krále Přemysla Otakara I. z roku 1223 (s. 53–55), nebo při líčení uničovské legendy o záchraně města Pannou Marií před králem Matyášem Korvínem, písemně doložené až v roce 1589, která se dostala nejen do mladších svědectví, ale později i do odborné literatury (s. 92–95).

ce vybraných archiválií a také fotodokumentaci dění ve městě v 19. a 20. století, dochovanou v paměťových institucích nebo v soukromých sbírkách. Autoři kromě výsledků archeologického výzkumu, zpřístupněných v náleзовých zprávách a v pravidelně zveřejňovaných přehledech výzkumů, využili dochované informační zdroje Zemského archivu v Opavě – Státního okresního archivu v Olomouci, zejména ve fondových a sbírkových skupinách k dějinám obcí Uničov (původní Archiv města Uničova)¹⁰ a Litovel (Archiv města Litovle). Nedílnou součástí zdrojů tvoří odborná literatura, ať již regionálního zaměření či nadregionálního významu, stejně jako muzejní expozice nebo soukromé sbírky jednotlivců.

Obsah publikace je rozčleněn do osmnácti částí a jednotlivých kapitol, které se věnují nejen dějinám samotného města a zdrojům jeho historického poznání, ale též jeho vývoji v rámci moravských dějin (a je-li to žádoucí, též v ohledu vývoje celé střední Evropy). První část věnující se prehistorii a protohistorii regionu (zhruba do poloviny 6. století)¹¹, si všímá geomorfologických a hydrologických podmínek mikroregionu Uničovska a geologického vývoje širěji vymezeného území. Autoři začínají výklad k dějinám obce charakteristikou starší, střední, mladší a pozdní doby kamenné s pokukem na to, že výzkum paleolitických lokalit na Uničovsku neprobíhal systematicky a svědectví nálezů v odkrytých lokalitách bylo výsledkem ojedinělých povrchových sběrů.¹² Na neolitický (lengyelská a epilengyelská kultura), eneolitický a pozdně eneolitický vývoj odkazují sporadické nálezy v doložených sídlištních lokalitách a v pohřebištích.¹³ Stejně sporadické nálezy v regionu představují doby bronzová a železná. Střední, mladší a pozdní doba bronzová byla naproti tomu již etapou trvalejšího osídlení Uničovska, což dokládají jak pohřebiště, tak sídelní areály a zemědělsko-řemeslnické sídlištní areály, s rozvojem lužické, slezské a v době železné též platěnické kultury.¹⁴ Naopak ze závěru doby železné (laténské) až do

10 Viz: Kaňák, B.: Zrušená archivní pracoviště ve Šternberku a v Uničově. Okresní archiv v Olomouci 1991, 1992, s. 235–237.

11 Konečný, K. a kol.: Uničov. Historie moravského města, s. 11–41. Autory této části jsou Jan Zapletal, Pavlína Kalábková a Miloš Hlava.

12 Tamtéž, s. 19.

13 Blíže: Kalábková, P.: Charakteristika osídlení lengyelské kultury v regionu Uničovska. In: Pravek. Nová řada 17, 2007, s. 41–71.

14 Konečný, K. a kol.: Uničov. Historie moravského města, s. 30–31.

starší doby hradištní jsou nálezy spíše chudé a prozatím tak postrádáme výraznější doklady o tehdejším osídlení Uničovska.¹⁵

Druhá část knihy zahrnuje období středověku od 30. let 6. století (starší doba hradištní) do roku 1479,¹⁶ nedílně spjatého se založením města Uničova v roce 1213. V mladší době hradištní je doloženo několik sídelních lokalit, neboť nedaleko Uničova procházela významná tzv. Jantarová stezka, spojující Pobaltí se Středomořím. K dalším faktorům patřila úrodná krajina a rozvoj hutnictví železa, doložené dochovanou soustavou pecí. Bez významu nebylo ani dolování drahých kovů v Nížkém Jeseníku a rýžování zlata v říčce Oskavě.¹⁷ Samotné město Uničov je doloženo k roku 1213. Je známo, že název obce odkazuje na starší (slovanský) původ, tedy na tradici staršího slovanského osídlení, které se prozatím nepodařilo doložit.¹⁸ Další výklad se týká počátků města (1213–1375), včetně nejstarší dochované „uničovské“ listiny, kterou je královská listina Přemysla Otakara I. z roku 1223.¹⁹ Má se za to, že město založil markrabě Vladislav Jindřich v roce 1213, kdy povýšil již prosperující ves.²⁰ Nejstarší doklady o existenci a podobě královského města Uničova a zakládání dalších (často hornických měst) na Moravě a ve Slezsku přináší archeologie.²¹ Významné postavení města za vlády Lucemburků dokládá mimo jiné listina z roku 1327, přičemž stávající privilegia a práva rozšířil dále markrabě Jan Jindřich v letech 1359 a 1373. Vzrůstající hospodářskou sílu města

---

15 Tamtéž, s. 40 a 45. Srv.: Hlava, M.: Laténské osídlení Uničovska, in: *Pravěk – Supplementum* 17. Brno 2007, s. 87–171.

16 Konečný, K. a kol.: Uničov. Historie moravského města, s. 42–99. Autory této části jsou Pavel Šlězár, Jindřich Schulz, Jan Štěpán a Bohdan Kaňák.

17 Tamtéž, s. 47–49. Blíže: Novák, J.: Rýžoviště zlata na řece Oskavě. *Severní Morava* 50, 1985, s. 30–37; týž: Vývoj dolování drahých a barevných kovů na severní Moravě do konce 16. století. In: *Hornická Příbram ve vědě a technice*, sekce H, 1984, s. 265–271.

18 Konečný, K. a kol.: Uničov. Historie moravského města, s. 50.

19 Blíže např.: Šebánek, Jindřich: Uničovská listina z r. 1223. *Časopis Společnosti přátel starožitností českých* 60, 1952, s. 1–15.

20 Konečný, K. a kol.: Uničov. Historie moravského města, s. 53–55 a 57.

21 Tamtéž, s. 56–70. Srv.: Michna, Pavel: Archeologický průzkum historického jádra města Uničova. *Archaeologica historica* 1, 1976, s. 205–230, týž: Dvě sídlištní stavby z počátků lokačního Uničova. Příspěvek k otázce zemnic ve městech a vesnicích 13. století. *Vlastivědný věstník moravský* 32, 1980, s. 161–186.

spoluvytvářela jeho strategická poloha a charakter městského opevnění. Na střední Moravě tvořil spolu s Olomoucí, Litovlí a Šternberkem pevnostní čtverec, který sehrál významnou roli v době válek lucemburských markrabat Prokopa a Jošta v letech 1375–1403.²² Z ekonomického hlediska byl Uničov kolem roku 1411 pátým nejvýznamnějším královským městem na Moravě. Specifickou roli sehrál i v období husitských válek. V době bezvládní a zápasu o českou královskou korunu a Moravu v letech 1437–1479 stál Uničov jako většina moravských měst na straně Jiřího z Poděbrad, který zato městu potvrdil platnost starších městských privilegií. Zatímco po roce 1467 se velká moravská města obrátila ke králi zády, Uničov mu zůstal věrný a musel tak čelit náporu uherského krále Matyáše Korvína, povzbuzovaného císařem i papežskou stranou. Uničov později podporoval Vladislava Jagellonského, navrženého na krále ještě Jiřím z Poděbrad a podporovaného poděbradskou koalicí. Když byla v roce 1479 v Olomouci podepsána mírová smlouva mezi oběma soupeři, dostala se Morava pod svrchovanost Matyáše Korvína, který navzdory postojům města potvrdil jeho privilegia, což v roce 1610 učinil velkoryse také arcikníže Matyáš Habsburský.²³

Třetí část sleduje vývoj města v období renesance v letech 1479–1617.²⁴ Výklad je rozdělen na politický vývoj, charakteristiku města, hospodářský vývoj, městské panství, stav obyvatelstva a vývoj městské správy. V daném období zůstal Uničov zástavním městem, ale stále součástí moravského markrabství. Za vlády jagellonských panovníků získalo město řadu privilegií, což se odrazilo na jeho dalším rozvoji a vzestupu. Autoři si všímají fortifikací města, vstupních věží a vjezdů, podoby centrální části města, jejího uspořádání a lokace významnějších budov. Nechybí ani informace o průběhu epidemií a přírodních pohrom.²⁵ Na základě dochovaných zdrojů autoři rekonstruovali městský majetek a rozsah městského panství v 16. století, přičemž nedávné bádání potvrdilo rozšiřování tehdejšího dominia i rostoucí příjmy

22 Konečný, K. a kol.: Uničov. Historie moravského města, s. 75–81.

23 Blíže: Štěpán, J.: Čekanec království českého Matyáš a uničovské privilegium z roku 1610. Střední Morava, 2012, č. 34, s. 104–107.

24 Konečný, K. a kol.: Uničov. Historie moravského města, s. 100–131. Autory této části jsou Jindřich Schulz, Jan Štěpán a Miloslav Čermák.

25 Tamtéž, s. 107–109.

města z mýt a získávaných platů.²⁶ Dlouho diskutovanou otázkou bylo národnostní složení obyvatel města. Tehdy se rozlišoval užitý jazyk, podoba jména a sociální postavení v obci, nikoliv etnicita. V tomto ohledu nejprěsvědčivější výsledky přinesl Adolf Turek v dnes již legendární publikaci.²⁷

Čtvrtá část se týká osudu města v průběhu třicetileté války (1618–1650).²⁸ Bezprostřední dopady politických událostí v Čechách v létě 1618 nebyly na Moravě dlouho patrné. Uničov v té době patřil ke středně významným, velikostí spíše větším moravským městům, zatíženým ručením za panovnické dluhy a povinnosti císaře Rudolfa II., jako ostatně řada královských měst. Z náboženského hlediska převažovali ve městě katolíci, kteří drželi správu města, zatímco protestanté nacházeli podporu spíše v nedaleké Litovli. Autoři popisují způsob, jakým došlo k předání moci v Uničově protestantům a jakému dalšímu tlaku protestantských komisařů byla vystavena královská města.²⁹ Po porážce českých stavů na Bílé Hoře se situace změnila i na Moravě. Nejpozději v prosinci 1620 kapitulovala moravská královská města včetně Uničova. V následujících letech bylo město stíženo událostmi třicetileté války. Daleko větší hrozbou však bylo darování města císařem Karlu knížeti z Lichtenštejna v březnu 1622. Město bylo navíc vyňato z působnosti zemského práva a zbaveno výsad a svobod královského města. To znamenalo pokles na úroveň poddanského města a jeho spoutání těsnými vazbami s lichtenštejnským panstvím v nedalekém Úsově.³⁰ Situace se změnila až po dlouhé snaze města o změnu za přímluvy olomouckého biskupa kardinála Františka z Dietrichštejna. V lednu 1633 byla císařem zrušena původní donace města Lichtenštejnům a 31. března téhož roku císař potvrdil městu všechna dřívější privilegia s výhradou, že se vztahují pouze na katolíky.³¹ Uničov dlouho odolával vojenským akcím Švédů v roce 1642, kapituloval jako jedno z posledních moravských měst a to tzv. akordem, tedy písemnou

---

26 Tamtéž, s. 117–118.

27 Turek, Adolf: Přehled vývoje národnostních poměrů v Uničově. Časopis Slezského muzea, 1982, série B, vědy historické 31, č. 2, s. 97–116.

28 Konečný, K. a kol.: Uničov. Historie moravského města, s. 132–169. Autoři této části jsou Miroslav Koudela a Miloslav Čermák.

29 Tamtéž, s. 140–144.

30 Tamtéž, s. 151–153.

31 Tamtéž, s. 158–159.

dohodou.³² Město bylo následnou osmiletou okupací i obléháním zcela zruinováno.

Pátá část líčí dějiny Uničova v období baroka (1650–1780).³³ Výklad je věnován topografii města, stavu městských privilegií a městských práv, stavu obyvatelstva, pruským vpádům na Moravu, hospodářství a stavu řemeslnických cechů a kulturním poměrům. Autoři připomínají stav městského opevnění, vstupních bran a věží, vnitřní členění města, podobu náměstí, dominanty města, stav významných objektů a počet domů. Léta 1650–1672 byla současně léty poválečné obnovy a zahájení barokní přestavby města. Následuje líčení stavu městských privilegií (výroční trhy, odvádění mýtného, várečné právo, zřizování hostinců) a podoby městské správy, včetně jeho struktury, i se zohledněním změny po roce 1726, související se zavedením tzv. regulovaného magistrátu v Uničově.³⁴ Autoři též věnovali pozornost vydržování měšťanských setnin. V době válek o dědictví rakouské (1740–1748) bylo město obsazeno pruským vojskem a poté znovu během sedmileté války (1756–1763) v roce 1758.³⁵ K významným událostem v dějinách města patří bezesporu setkání císaře Josefa II. a pruského krále Friedricha II. v Uničově ve dnech 3.–7. září 1770, kterému předcházela dlouhá diplomatická i formální příprava. Tato událost se pochopitelně stala centrem pozornosti regionálních badatelů.³⁶ Další výklad se týkal hospodářských otázek: příjmů města, výnosů a povinností obce, rozvoje řemeslných cechů, kterých bylo ve městě v roce 1751 celkem čtrnáct a rozvoje textilní výroby v souvislosti se založením manufaktury ve městě v roce 1767. Další kapitola se týkala náboženských a kulturních poměrů v Uničově v návaznosti na rekatolizaci, včetně poměrů ve školství.

32 Matějtek, F.: Švédové na Olomoucku za třicetileté války. *Vlastivědný věstník moravský* 38, 1986, s. 41–44, 282–288.

33 Konečný, K. a kol.: Uničov. *Historie moravského města*, s. 172–227. Autory této části jsou Miloslav Čermák, Leoš Mlčák a Jiří Fiala.

34 Tamtéž, s. 181–187.

35 Blíže: Fiala, Jiří: Pruská invaze na Moravu v letech 1741–1742 a její soudobé kulturní reflexe. Olomouc 1997, 124 s.

36 Konečný, K. a kol.: Uničov. *Historie moravského města*, s. 193–196. Blíže např.: Soušek, Tomáš: Setkání Josefa II. a Friedricha II. v Uničově. In: *Sborník Vlastivědné společnosti muzejní v Olomouci*, 1972, s. 123–124, Fiala, Jiří: Josef II. v Olomouci a v Uničově. *Ročenka StOA v Olomouci* 2, 1993, s. 162–170.

Šestá část zahrnuje období od josefínských reforem do poloviny 19. století (1780–1849).³⁷ Obsahuje výklad ke stavebním úpravám a rozšiřování města, doloženými podrobnými plány z indikačních skic ke Stabilmnímu katastru a ze Stabilmního katastru z let 1833–1834, dále k novým konfirmacím stávajících privilegií a výsad a stavu správy města. Po krátkém výkladu k událostem napoleonských válek v letech 1798–1815 na střední Moravě, kde je připomenut uničovský rodák Maximilian Reising svobodný pán von Reisinger (1774–1848),³⁸ se autoři věnovali změnám a proměnám, které městu přineslo postnapoleonské období a revoluční kvas v letech 1848–1849. Podle nového územně správního uspořádání byl v roce 1849 vytvořen uničovský soudní okres, který zahrnoval 39 obcí včetně města Uničova.³⁹ V oblasti hospodářské autoři připomněli abolicí městských statků (prodej pozemků do dědičného nájmu) v roce 1779, jejíž součástí byla i reluce naturálních dávek a roboty na jednorázovou finanční náhradu či plat. Tato změna pomohla i dalšímu územnímu rozvoji města.⁴⁰ Dále věnovali pozornost působení nadací a podpůrných fondů, výkonu řemeslnických a svobodných povolání a výrobě textilní manufaktury ve městě, která byla po roce 1824 postupně přebudována na cukrovar a lihovar. Poslední kapitola shrnuje vývoj v oblasti církevních poměrů, ve školství a spíše skromný rozvoj dějepisectví, hudby a divadla.

Sedmá část představuje dějiny města ve druhé polovině 19. století do první světové války optikou „německého maloměsta“.⁴¹ Ve městě převažovalo obyvatelstvo německé národnosti, současně došlo k jeho mírnému úbytku. Po roce 1880 se rozvíjí politické stranictví a s ohledem na výrazné zastoupení Němců ve městě se tehdy jednalo především o osm rakouských politických subjektů, přičemž politicky se angažující občané zpravidla zůstávali v pozadí tehdejších politických zápasů.⁴² Z hlediska územní správy se postavení Uni-

---

37 Konečný, K. a kol.: Uničov. Historie moravského města, s. 229–257. Autory této části jsou Miloslav Čermák, Jiří Fiala a Leoš Mlčák.

38 Autoři se při stručné charakteristice uničovského rodáka překvapivě odvolávají na informace získané z německé verze internetové databáze Wikipedia. Po mém soudu se jedná o neverifikovatelný zdroj, který do odborné publikace nepatří (viz Konečný, K. a kol.: Uničov. Historie moravského města, s. 241).

39 Konečný, K. a kol.: Uničov. Historie moravského města, s. 244.

40 Tamtéž, s. 245.

41 Tamtéž, s. 258–311. Autory této části jsou Jiří Fiala, Leoš Mlčák a Michael Viktořík.

42 Tamtéž, s. 262–263.

čova změnilo: v roce 1849 přišel o statut královského města, stal se soudním okresem, v rámci okresního hejtmanství litovelského. Stávající magistráty a patrimoniální úřady byly zrušeny a jejich zaměstnanci přešli do státních služeb. Řízení města bylo dále upraveno v letech 1862–1864, které setrvalo až do roku 1918. Výše uvedené změny, přenesené do praxe, autoři dokumentují na personálním obsazení úřadu starosty města a složení a činnosti obecního zastupitelstva.⁴³ Město zůstalo spíše zemědělským maloměstem s rozsáhlou malovýrobou a s řemeslnickými společenstvími po zániku cechů. Jistou výjimku tak představovala tiskárna kartounů (tkanin) rodinné firmy Jerzabků, výrazně prosperující až do začátku světové války.⁴⁴ Pozornost si zasloužil též cukrovar s lihovarem, provozovaný v letech 1850–1880 Kasparem Wilhelmem Fleischmannem, později odprodáný Rolnické cukrovarní společnosti akciové v Uničově. Autoři se dále věnují menším firmám a společnostem, působícím v Uničově do začátku války, které proslavily město a region po celé monarchii.⁴⁵ Poté věnovali pozornost také nejvýznamnějším spolkům ve městě a kulturním poměrům, zejména rozvoji školství, publicistice a beletrii.

Osmá část zahrnuje válečná léta 1914–1918 v Uničově.⁴⁶ Autorky se věnují vlivu války a přítomnosti vojenských posádek v obci na život uničovských: významně jej ovlivnily chybějící pracovní síla, nedostatek mincovního oběživa, zavedení cenzury, ochromení školství odvodem učitelů na frontu, omezení spolkového života, přetížení obecní nemocnice, zvyšování cen potravin a píce, přídělový systém některých komodit, povinné odvody. Přesto se mezi posádkou a veřejností vytvořil poměrně blízký vztah a posádka příležitostně pořádala ve městě kulturně společenské akce.⁴⁷ Sociální neklid a národnostní pnutí ve městě nastalo až koncem války.

Devátá část zahrnuje vývoj města v letech 1918–1938.⁴⁸ Většina obyvatelstva města se prakticky ihned po vyhlášení ČSR přihlásila k vznikající provincii Německé Rakousko. Československá armáda musela v prosinci 1918

43 Tamtéž, s. 270–274.

44 Tamtéž, s. 280–284. Blíže: Zamazal, L.: Vzestup a pád podnikatelské rodiny Jerzabkových. Uničovský zpravodaj, č. 12, ze dne 16. 7. 2009, s. 5.

45 Konečný, K. a kol.: Uničov. Historie moravského města, s. 287–289.

46 Tamtéž, s. 312–327. Autory této části jsou Jana Burešová a Nikola Hirnerová.

47 Tamtéž, s. 316–320.

48 Tamtéž, s. 328–379. Autory této části jsou Jana Burešová, Michael Viktořík, Miloš Trapl a Arnošt Skoupý.

zasáhnout a obnovit klid a příslušnost Uničova k československému státu, dohlížet na poválečnou obnovu města a zajistit řádné konání voleb do obecních zastupitelstev v červnu 1919. Význam Uničova (v letech 1918–1920 Unčova) nadále klesal, zesilovaly navíc národnostní spory mezi německou většinou a českou menšinou ve městě. Většina živnostníků a průmyslníků působících za Rakousko-Uherska, byla německého původu a jejich firmy postupně ohlašovaly úpadek nebo zánik, neboť byly orientovány na zaniklý rakousko-uherský trh. Výjimku představoval nadále prosperující městský cukrovar s lihovarem.⁴⁹ Ve městě nadále zůstala převaha německého obyvatelstva, tudíž i německých politických stran, ovlivňujících politické dění. Dlouho byla nejsilnější Německá národní strana (DNP), zatímco české strany měly v Uničově marginální zastoupení. Přesto v obci nastalo období relativního klidu až do vypuknutí hospodářské krize, která se v Uničově výrazněji projevila v roce 1932. Od roku 1934 pak v obci působilo opět nacionální hnutí, reprezentované nejprve platformou Sudetendeutsche Heimatfront (SHF), později přetvořenou na výrazně konfrontační Sudetendeutsche Partei (SdP), která v roce 1935 zcela ovládla Uničov. Mnichovskou dohodou z 30. září 1938 připadl Uničov k odstoupeným oblastem v pohraničí a to do 5. pásma, které mělo být zabráno mezi 8. a 10. říjnem.⁵⁰ Autoři se dále věnovali spolkovému životu v daném období, reprezentovanému značným množstvím především německých spolků nejrůznějšího zaměření, z nichž některé připomínají. Pozornost věnovali také soudobé literární produkci na Uničovsku⁵¹ a dobové publicistice, kde je třeba připomenout zejména regionální časopis Nordmährische Rundschau. Dále se věnovali kulturnímu a společenskému životu ve městě a rozvoji do roku 1919 pouze německého školství.

Desátá část zahrnuje vývoj Uničova v době okupace a druhé světové války (1938–1945).⁵² Autoři zdůraznili, že se situace města po 9. říjnu 1938 výrazně proměnila, když se Uničov stal pohraničním městem a jeho význam tím značně poklesl. Novou administrativní hranicí se navíc přerušily významné historické vazby na sousední města Olomouc a Litovel. Uničov

---

49 Tamtéž, s. 339–345.

50 Tamtéž, s. 347–356.

51 Tamtéž, s. 359–363. Tuto část pro redakci připravil Lukáš Motyčka z katedry germanistiky FF Univerzity Palackého v Olomouci (viz poznámka č. 181 na s. 359).

52 Tamtéž, s. 380–399. Autory této části jsou Miloš Trapl a Jana Burešová.

byl součástí Sudetské župy se sídlem v Liberci a vládního obvodu v Opavě (Ostsudetenland). Autoři se dále věnovali činnosti německých nacionálních spolků a fašistických organizací v obci a zániku většiny starších spolků. Zahájení války uničovští Němci uvítali, s postupně prováděnými odvody branců a s horšící se situací na východní frontě po roce 1943 ale nadšení pro válku opadalo. Autoři zdůraznili, že zatímco květnovou návštěvu gauleitera K. Henleina v roce 1939 obyvatelé uvítali s jásotem, jeho opakovanou návštěvu v dubnu 1943 vítalo zakřiknuté publikum a částečně vyprázdňené ulice města. Na horšící se situaci se podepsal probíhající válečný konflikt. Od února 1945 sídlil ve městě válečný soud, který trestal smrtí pochytané zběhy německé armády. Autoři na druhé straně připomínají vojenské úspěchy některých německých uničovských rodáků: Roberta Martinka, syna sládky uničovského městského pivovaru, který se stal generálporučíkem Wehrmachtu, nebo stíhače nadporučíka Ekkeharda Ticheho, se zaznamenanými 25 sestřely letadel, než byl sám sestřelen v srpnu 1944.⁵³ Uničov byl osvobozen 6. května 1945.

Jedenáctá kapitola se věnuje poválečné obnově města a budování socialismu (1945–1969).⁵⁴ Město po ukončení války řídil Revoluční národní výbor a vzápětí Místní správní komise za pomoci Národní stráže a prvních složek SNB. Uničov byl svědkem odsunu původního německého obyvatelstva (včetně části smíšených manželství), který se neobešel bez excesů a násilností, zejména v květnu a červnu 1945, ale i v období organizovaného odsunu od března do prosince 1946, čehož důsledkem bylo také 81 zaznamenaných sebevražd. Podle mladších údajů zůstalo v obci pouze 180 Němců. Jedním z prvních kroků obnovy bylo znárodnění velkých podniků v Uničově a jejich zařazení pod národní správu a provedení dosídlení města po odsunu německého obyvatelstva spojené se zábořem a přidělováním původního majetku Němců. Autor se zabýval rozložením politických sil v regionu a omezenými možnostmi poválečné obnovy v rámci schválené dvouletky. Věnoval pozornost v daném období politickému vývoji a průmyslové a občanské výstavbě ve městě. Připomněl činnost akčních výborů a postihy odpůrců nového režimu (exemplárně uvádí odhalení protistátní organizace Bílá legie), stejně tak probíhající vnitrostranické čistky, včetně těch ve vedení obce a uvnitř místní

53 Tamtéž, s. 395–396.

54 Tamtéž, s. 400–461. Autorem této části je Karel Konečný.

organizace KSČ v letech 1951–1954.⁵⁵ Co se týká průmyslové výroby, v letech 1949–1952 vznikly tři výrobní haly, které se v roce 1953 osamostatnily jako Uničovské strojírny, participující na produktech zhruba čtyřiceti dodavatelů. Bytovou nouzi měla vyřešit rozsáhlá sídlištní bytová výstavba v letech 1949–1963, zejména pro zaměstnance podniku a další v sedmdesátých letech 20. století. Problematickou se ukázala kolektivizace v zemědělství. Provázela ji agitační a nátlaková kampaň a diskriminace poté, co řada rolníků z JZD po svém vynuceném vstupu načas z JZD vystoupila. Situace se konsolidovala až v letech 1956–1960.⁵⁶ Úspěchem bylo naopak vybudování polikliniky v roce 1963. V roce 1960 se Uničov v rámci územně správní reformy stal součástí Severomoravského kraje s krajským městem Ostravou, po níž následovala administrativní integrace malých obcí k městu. V oblasti politické praxe nastal obrat v šedesátých letech, projevující se reformním hnutím v letech 1968–1969. Došlo k nebývalému oživení zájmu o politiku a veřejné dění, postupně došlo k názorové diferenciaci uvnitř KSČ i na místní požadavky sociální a mzdové.⁵⁷ V průběhu dubna a května 1968 se zapojila do politiky velká část bezpartijních spoluobčanů, což zmařila okupace pěti armád Varšavské smlouvy o tři měsíce později. Ve shodě s normalizační politikou probíhaly od června 1969 v Uničově prověrky a personální čistky, systematická profesní a společenská diskriminace se dotkla zejména zaměstnanců podniků a ve školství.

Dvanáctá kapitola sumarizuje dění ve městě v období normalizace (1970–1989).⁵⁸ V rámci celostátní sídelní centralizace došlo ke slučování okolních obcí s Uničovem, byla zahájena druhá fáze masové bytové výstavby, byť se výrazně zpožďovala za stanoveným plánem. Autor se věnoval též budování občanské vybavenosti ve městě a významu Uničovských strojíren jako silného zaměstnavatele, do sloučení s podnikem Vítkovice, železářny a strojírny Klementa Gottwalda v Ostravě. Vrací se k dalším podnikům, které byly začleněny do struktur větších továren v kraji. Dále popisuje situaci v regionálním sportu, připomíná vznik disidentského hnutí a projevy nonkonformního umění (např. Volné sdružení uničovských výtvarníků, undergroundové hudební formace apod.).

---

55 Tamtéž, s. 420–422.

56 Tamtéž, s. 433–435.

57 Tamtéž, s. 450–451.

58 Tamtéž, s. 463–485. Autorem této části je Karel Konečný.

Třináctá kapitola sumarizuje vývoj města po sametové revoluci (1989–2012).⁵⁹ Autoři vychází z regionálního tisku a ze zápisů schůzí rady a zastupitelstva města. Nejprve zdůraznili roli olomouckých vysokoškolských studentů a význam generální stávky z 27. listopadu 1989, stejně jako založení Občanského fóra. Popsali elementární rekonstrukci nejvyšších orgánů města, a jak se obec vyrovnala s ideologickými schématy normalizace: došlo ke změně názvů ulic, byla zahájena uvážlivá dezintegrace nuceně připojených částí města, Uničov byl začleněn do nových územně správních celků, byly navázány kontakty se zahraničními partnery. Autoři se věnovali komunální politice, působení nových politických subjektů, výsledkům parlamentních voleb a do obecních zastupitelstev, návštěvám vrcholných představitelů politické scény a významným osobnostem.⁶⁰ Důležitou oblastí byl rozvoj služeb. Připomněli odprodej obecních bytů v letech 2004–2012 a postupnou regeneraci panelových sídlišť. Dále částečnou obnovu kulturních památek a historického jádra města, stav průmyslové výroby a podniků v obci. Výrazným impulzem bylo vybudování průmyslové zóny na severním okraji města, řešící poměrně vysokou nezaměstnanost devadesátých let. Nakonec připomněli rozvoj zdravotnictví a sociálních služeb, popsali stav školství v době negativního demografického trendu a možnosti kulturního vyžití. Nezapomněli ani na rozvoj církví, zájmových organizací či sportu.

Čtrnáctá část je věnována vývoji muzejnictví a historiografie v regionu a v obci, přibližně od roku 1900.⁶¹ Autoři se zaměřili na založení a rozvoj Městského muzea (1906), což dokládají řadou významných písemností i exponátů.⁶² Muzeum dosáhlo rozmachu po roce 1920 díky významné archeologické sbírce. Současně došlo k rozvoji obecního archivu pro uložení nejvýznamnějších historických písemností.⁶³ Systematický výzkum v regionu doplnila Pracovní skupina pro vlastivědu Uničovska

59 Tamtéž, s. 486–535. Autory této části jsou Jindřich Schulz a Dalibor Horák.

60 Tamtéž, s. 495–499.

61 Tamtéž, s. 536–559. Autory této části jsou Jiří Fiala, Jana Burešová, Miloš Trapl, Arnošt Skoupý, Dalibor Horák a Miloš Hlava.

62 Blíže: Šprinc, Z.: Muzeum v Uničově. Zprávy Vlastivědného ústavu v Olomouci 109, 1963, s. 11–13.

63 Blíže: Soušek, Tomáš: Uničovský městský archiv. Zprávy Vlastivědného ústavu v Olomouci 109, 1963, s. 6–7.

a vznik Muzejního spolku v roce 1923.⁶⁴ Doplněn byl zavedením obecní kroniky (1920) s volenou funkcí městského kronikáře. Nepříznivou skutečností byly poválečné organizační změny a začlenění muzea pod Okresní muzeum ve Šternberku, čímž utrpěla část sbírek. V devadesátých letech město přistoupilo k opravě bývalé dělostřelecké bašty (později městské zbrojnice), jež se stala v roce 1993 sídlem nového městského Muzea U Vodní branky, s větší částí původních muzejních sbírek a expozic. Autoři se věnovali též dějinám archeologického výzkumu v regionu (s prvním významným nálezem z roku 1793), přestože se většinou nejednalo o systematický průzkum.⁶⁵ Teprve v souvislosti se založením městského muzea se i tento průzkum erudoval. Popisují systematiku regionálního archeologického bádání, včetně organizačních a výzkumných specifik v době německé okupace.⁶⁶ Poválečný archeologický výzkum nebyl již agilní, spíše jen namátkový nebo revizní. Teprve po roce 2003 byly prováděny výzkumy většího rozsahu. Počátky historiografie regionu autoři spojují s působením historiografa, syndika a magistrátního rady Johana Jakoba Bayera (1728–1801). Věnují se tehdejší německé historiografické produkci a jeho nejdůležitějším představitelům. Z období národní historiografie akcentují publikaci Unčovský a rýmařovský okres Viktora Pinkavy (1868–1951), vydanou v rámci Vlastivědy moravské⁶⁷ a odborné studie a příspěvky uničovského advokáta a podnikového účetního, městského kronikáře a správce městského archivu JUDr. Tomáše Souška (1902–1999).⁶⁸ Připomínají i další jména, včetně současné regionální historiografie a archivnictví.

Jako patnáctá část je označen velmi podrobně vypracovaný soupis použitých archivních a tištěných pramenů a odborné literatury.⁶⁹

---

64 Konečný, K. a kol.: Uničov. Historie moravského města, s. 539–540.

65 Tamtéž, s. 543–552.

66 Podřízení archeologického výzkumu Úřadu pro pravěk (Amt für Vorgeschichte), centrálnímu úřadu archeologické památkové péče pro Říšskou župu Sudetenland.

67 Pinkava, Viktor – Kratochvíl, Augustin: Unčovský a Rýmařovský okres. Vlastivěda moravská 2. Místopis, díl 1. Olomoucký kraj. Brno, Musejní spolek, 1922, 393 s.

68 Např.: Soušek, Tomáš: Místopis Uničovska 1848–1960. Olomouc 1970, 147 s., týž: Uničov. Malé dějiny města. Uničov: MNV, 2. vyd., 1985, 45 s.

69 Konečný, K. a kol.: Uničov. Historie moravského města, s. 560–577.

Část šestnáctá s názvem „Přílohy“⁷⁰ obsahuje konkordanci pojmenování uničovských ulic,⁷¹ dále soupis vedoucích představitelů města od roku 1619 do roku 2010 (s ohledem na dochované údaje), soupis římskokatolických farářů v Uničově do roku 2002 a přehled českých a německých názvů Uničova a dalších 26 okolních vsí. Následuje soupis použitých zkratek.⁷² Část sedmnáctá obsahuje podrobné cizojazyčné souhrny jednotlivých kapitol,⁷³ v češtině, angličtině, němčině, italštině, polštině a ruštině. Poslední osmnáctou část tvoří krátké medailony všech autorů, kteří se podíleli na textové i obrazové části publikace.⁷⁴

Publikace po mém soudu naplňuje cíl, který konkretizují autoři v úvodu. Členění jednotlivých částí a kapitol se opírá převážně o historicky známé mezníky v dějinách města, kterými jsou léta 1213, 1375, 1479, 1618, 1650, 1742, 1780, 1850, 1866, 1914, 1918, 1938, 1945, 1948, 1968, 1970, 1989 a 2012. Kvalitu obsahu garantuje autorský kolektiv, tvořený respektovanými autoritami ve svých oborech za spolupráce mladší generace historiků a archivářů. Vlastní text doplňuje průběžně řazená přílohová část se značným množstvím kvalitních barevných fotografií a fotografických reprodukcí archivních pramenů, archeologických nalezišť a vybraných nálezů, třírozměrných předmětů výzkumu, náčrtů, map a dalších reprodukcí doplňkové a ilustrační povahy. Za přínos považuji též zařazení samostatné kapitoly věnované vývoji regionální archeologie a historiografie, dále otištění obsahu v pěti zahraničních jazycích a připojení přehledné konkordance pojmenování uničovských ulic v příloze.

Konečný, Karel a kol.: Uničov. Historie moravského města. Město Uničov, 2013, 692 s.

70 Tamtéž, s. 578–593.

71 Tamtéž, s. 581–588.

72 Tamtéž, s. 593.

73 Tamtéž, s. 597–679.

74 Tamtéž, s. 680–689.